

NÜKLEER YERİNE HİDROELEKTRİK SANTRALLAR SAKINCALI MI?

Enerji'de HES tartışması

Murat KIŞLALI

ANKARA - Japonya'daki depremin nükleer tehlike yaratmasının ardından, sanal alemde, enerji sektöründe "nükleer yerine hidroelektrik santral (HES)" cephesiyle, "HES'lere toptan karşı olanlar" arasında strateji tartışması çıktı. Tartışmada orta yolu ise "kriterlere uygun yapılan HES'ler" oluşturdu. İnternette, enerji gruplarında süregelen bir tartışma, hem ilginç içeriği, hem de Türkiye açısından önemli itibarıyla dikkatle takip ediliyor. Bu tartışmanın kişiselleşen ve bazen gerginleşen atışmaları bir tarafa bırakıldığında, ortaya son dönemde enerji alanında Türkiye'nin gündemine oturan önemli konulardan biri; HES'lerle ilgili, işin özünü kavratan ve akılları berraklaştıran bir resim çıkıyor.

Cumhuriyet, bu "resmi" okurları ile paylaşmak ve "HES'lerin enerji politikasındaki yeri ne olmalı? Her akan suya bir santral mi kurmalı, yoksa HES'lerden tamamen mi vazgeçmeli?" sorusuna yanıt aramak için, internetteki mesajları sadeleştirerek karşılıklı tartışma formatına soktu. İşte sonuç:

HES'lerin durdurulması istemi: Anadolu halkı, doğayı yok eden faaliyetleri durdurmak için Ankara'ya yürüyüş gerçekleştirdi. "Anadolu'yu Vermeyeceğiz" sloganıyla organize edilen ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı'nın derhal geri çekilmesini hedefleyen Büyük Anadolu Yürüyüşü, Anadolu'nun tüm akarsularının satılmasına neden olan ve sayısı 4 bini bulan HES ve barajların durdurulmasını istiyor.

Rant tasarıları geri çekilsin: Yürüyeceklerin diğer talepleri arasında dağları yok edecek olan 40 binin üzerindeki maden ruhsatının iptal edilmesi, nükleer enerji projelerinin durdurulması, 2B gibi ormanları yok edecek yasa tasarısının derhal geri çekilmesi gibi doğa üzerinde yok edici etkileri olan faaliyet ve düzenlemelerin durdurulması yer alıyor. Yaşam hakkını korumak için yürüyoruz.

Bu çağrılar ülkeyi bağımlı hale getirir: Ülkesinin öz kaynaklarını kullanmayı reddederek, dışa bağımlılığı kader haline getiren bir ulus yaşam hakkını nasıl koruyabilir? Maden ruhsatlarını iptal edelim, HES'leri yapmayalım; peki bunların yerine neyi koyacağız? 2B yasası, bildiğim kadarıyla zaten orman vasfını yitirmiş olan arazilerle ilgili. Nasıl olur da, ormanları yok edici bir etkisi olur?

2B'nin ormanlarla ilgisi yok: 2B'nin ormanlarla uzaktan yakından alakası yoktur.

2B ormanlarla ilgili: 2B bizzat orman alanları ile ilgilidir. 2B alanlarının sadece yüzde 5'i yerleşim alanlarıdır. Yüzde 33'ü tarım alanlarıdır. 2B diye geçen alanlar nerelerde, kimler tarafından kullanılmaktadır, buralar satılsa bile bunları kimler alabilecektir, sonra ne olacaktır? 2B çözümü diye sunulan şey, "hırsızlık yapanların ödüllendirilmesi"nden başka bir şey değildir.

HES'lerin zara-

ri minimal: "Düzgün" yapılan HES'lerin doğaya zararı minimaldir, buna İskandinav ülkeleri ve Kanada çok güzel örnek bölgelerdir.

HES'lerin rant mantığı savunulamaz: Her tarafın delik deşik edilerek "boşa akan su" mantığı ile çok sayıda HES'in ticari rant, para sağlama gibi nedenlerle yapılması savunulamaz.

Büyüme için HES'lere ihtiyaç var: Büyüme için enerjiye, enerjide dışa bağımlılık oranını azaltma da HES projelerinin kısa sürede bitmesine ihtiyacımız var.

Düzgün HES yok: Düzgün yapılan HES nedir, sayısı kaçtır?

HES yenilenebilir ve yerli: HES yenile-

nebilir, temiz ve aynı zamanda yerli enerjidir. Ülkemizin enerjide yüzde 70 dışa bağımlı olduğu göz önüne alınarak, bu oranın daha aşağıya çekilmesi için HES projelerine önem vermekten başka alternatifimiz kalmamaktadır.

Gelişmiş ülkeler de HES'lere başvuruyor: Türkiye, HES potansiyelinin ancak yüzde 23.5'ini kullanırken bu oran ABD'de yüzde 86, Japonya'da yüzde 78, Kanada'da yüzde 56 olmaktadır.

HES'lerin istihdama katkısı büyük: EPDK verilerine göre yürürlükte olan 724 HES lisansının 522'si başlamıştır. 522 HES için yapılması gereken yatırım tutarı kabaca 24 milyar dolardır. Projelerin yapımı ve sonrasında istihdama büyük katkısı olacak ve tamamlandığında 50 bin kişiye iş kapısı aralanacaktır.

HES'ler betonlaşma yaratacak: Başlanan bu HES projelerinde 3,5 milyon ton çimento, 500 bin ton demir kullanılacaktır. Nehir tipi regülatör HES projelerinde su iletim hatlarında ise 2 bin kilometre büyük çaplı boruya ihtiyaç vardır.

Sadece yüzde 5'i zararlı: Nehir tipi regülatörlü HES projelerinde bugüne kadar yapılan "Çevreyi tahrip ediyor" tartışmalarında haklılık payı olanların toplam proje sayısına oranı yüzde 5'i geçmemektedir.

Petrol yoksa HES kullanmalıyız: Yer altında sabit duran petrolümüz yoksa, bizim de "yer üstünde akan suyumuz var" anlayışıyla boşa akan sularımızın enerjisinden faydalanmalıyız.

Fizibil ve rantabil olup, boşa akan her bir metre küp suyun ithal ettiğimiz bir metre küp petrole denk düştüğünü unutmamalıyız.

Bütün su havzalarını HES'e çeviremezsiniz: Türkiye'nin 2023 hedefi için Enerji Strateji Belgesi'nde çok net bir yüzde 100 HES ve yüzde 100 kömür hedefi yazılı. Bu nedenle son zamanlarda kömür ve HES karşıtı hareketin yükselmesi çok normal. Ülkede her toprağın altından kömür çıkarmak ve her damla suyu borulara hapsedmeyi savunan var mı? Bütün su havzalarını barajla çevirirseniz, kırlıgan bir doğanız olur. Bu durumda da, Alibeyköy deresinde yaşanan sel felaketlerini bütün Anadolu'ya yatarsınız.

HES'ler değil yapım aşaması doğayı bozuyor: HES projelerinde kullanılan kaynak nehir suyudur. Suyu kirleten çevreye zarar veren bir

Japonya'daki deprem sonrası yaşanan nükleer patlama ülkemizde de tartışmalara neden oluyor. Tartışmalar yalnızca "Türkiye'ye nükleer santral yapılmalı mı yapılmamalı mı?" sorusuyla sınırlı kalmıyor. Nükleere alternatif olarak gösterilen hidro elektrik santrallerinin de tartışma kapsamına girdiği gözleniyor. Sanal ortamda süren tartışmalar, ülke adına mantıklı önerileri de içeriyor.

unsur yoktur. Ancak projelerin uygulandığı yerlerde yapım aşamasında inşaat nedeniyle yolların açılması, şantiyelerin kurulması ve açık kanal uygulamaları nedeniyle tüm HES'lere karşı kampanya yürütülmektedir.

HES'ler yasaklanmalı mı? Bu ülkede HES yatırımları bugünden sonra yasaklanmalı mı? Cevabımız hayır ise yeni HES'ler nasıl yapılmalı?

HES'ler tabiatı yoketmeden yapılabilir: Kimse HES'lerin yasaklanmasını söylemiyor. Kriterlere uygun HES yapmaya kalksanız böyle hoyratça yapamazsınız. Bütün mesele bu. HES'lerin nasıl yapılacağı çok belli; tabiat alanlarını yok etmeden, akarsu tiplerinde yüzde 10 can suyu gibi bir kriter değil bilimsel ve uygulanması gereken yüzde 50-60 gibi can suyu kıstasını dikkate alarak.

Yürüyüş yapanlar HES'lere baştan karşı: "Kriterlere uygun HES yapmak" ibaresi kullanıldı. Yürüyüş yapanlar HES'e karşıyız diyorlar, doğru yapıp yapılmadığına hiç bakmıyorlar.

Çözümü kapalı sistem HES'lerdir: Başlayan 522 HES projesinden 359'unun kurulu gücü 25 MW altında olup bunların büyük kısmı regülatör tipli olup hepsinde su iletim hatları vardır. Su iletim hatlarında kazı sırasında hafriyat çıkacaktır. Hafriyatın en çok ortaya çıktığı sistem açık kanaldır. Ayrıca açık kanal ile arazinin büyük kısmı betonla kaplandı için doğanın betonlaşması söz konusudur. Çözüm basittir. Şantiye yeri iş bitince kesinlikle eski haline getirilmelidir. Açık kanal uygulamasına derhal son verilmeli, açık kanal olarak projelendirilen tüm HES'ler kapalı sisteme dönüştürülmelidir. ■

